

אכילת פירות שביעית

יחידה א: האם יש מצווה לאכול פירות שביעית

shmita@eretzhemdah.org
972-2-5371485

1. השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם - שכחת העשין עשה ג

שאמרה תורה בפירות שביעית: 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה', ודרשו 'לאכלה ולא לסחורה'... וכפלה זאת המצווה באמרו יתברך: 'ואכלו אביוני עמך'. שלא אמר: 'לאביוני עמך תעזוב אותם', כמו שאמר: 'לעני ולגר תעזוב אותם' בלקט ושכחה. אבל לשון אכילה מזכיר בהם הכתוב בכל מקום. והנה העושה סחורה בהם עובר בעשה.

❖ דברי הרמב"ן הללו הובאו בשיעור מספר 8 לגבי איסור סחורה. האם לדעתכם ניתן להוכיח מדבריו שיש מצווה לאכול פירות שביעית?

❖ עיון נוסף: עיינו בדברי ערוך השולחן בשיעור 8 מקור 4. האם מכך שהרמב"ם השמיט את המצווה הזו ניתן ללמוד שהרמב"ם סובר שאין מצווה באכילת פירות שביעית?

2. רבי יצחק ליאון אבן צור - מגילת אסתר - שכחת העשין עשה ג

נראה לי כי מה שלא מנאה הרב {הרמב"ם}, הוא לפי שמה שדרשו חכמים: 'לאכלה - ולא לסחורה', אין פירושו שיהא מצוה באכילתם. רק לאכלה הותר לכם, ולא לעשות בהם סחורה. וראיה שאין באכילתם מצווה: ממה ששנינו בפרק ח משביעית (משנה ב): 'שביעית ניתנה לאכילה ושתיה וסיכה' כו'. ולא קאמר: 'שביעית מצווה באכילה ושתיה' וכו'.

❖ ה'מגילת אסתר' מסביר מדוע הרמב"ם לא מנה מצווה 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה'. האם לפי ה'מגילת אסתר' לדעת הרמב"ן יש מצווה לאכול מפירות השביעית?

3. חזון איש שביעית סימן יד אות י - עמוד 258

אין חיוב לעולם לאכול פירות שביעית שאינן כ {קרבן} שְלָמִים שיהא מצוה באכילתן...

וראיתי בספר מגילת אסתר בהוספת עשין של הרמב"ן עשה ג' שפירש דעת רמב"ן היפוך מזה.

אבל כוונת רמב"ן דאיסור סחורה הוא ממנין עשין כמבואר בדבריו ז"ל, אבל אין עשה באכילתן. ואילו צריך ראיות שיש מצווה באכילתן לא היה מספיק מה דמצינו איסור סחורה, דסחורה אינה מבטלת אכילתן, שהרי הלוקח יאכלם? אלא מפני שאין מצווה באכילתן ולא שייך למחשבה לעשה העמיד הרמב"ן את איסור סחורה במנין העשין.

❖ איך מסביר החזון איש את דעת הרמב"ן? מהי הקושייה העקרונית שאותה הוא מזכיר כראייה לשיטתו?

4. הרב משה קליערס - תורת הארץ פרק ח ס"ק כה

אף שהתירה התורה להדליק הנר וכן לצבוע מהן, מכל מקום אם אוכל מקיים מצוה דהא אין זה מצוה חיובית שיהיה חייב לאכול רק אם אוכל מקיים מצוה, ולכן אם מדליק הנר או צובע מפירות שביעית אינו כמבטל מצוה... ובוזה מתורץ מה שמותר להאכיל לגוי פירות שביעית אם הוא שכיר שנה או שכיר חודש... ולא אמרינן דהוא מבטל מצות עשה מאכילת פירות אלו.

5. הרב אברהם יצחק הכהן קוק - שבת הארץ קונטרס אחרון - סעיף כא

ואם יש מצווה באכילת פירות שביעית, יש לומר שאסור לשבת בתענית רשות מי שיש לו פירות שביעית כל זמן שלא אכלו.

❖ מדוע, לפי הרב קוק, אסור למי שיש ברשותו פירות שביעית לשבת בתענית?

❖ עיון נוסף: עיינו במאמרו של הרב חיים בלוח בתחומין כח עמוד 336 - 337. מהי קושייתו על דברי הרב קוק?

רבי יצחק ליאון (איזור שנת ש' לפני כ- 450 שנה) היה צאצא של מגורשי ספרד. וחי באנקונה שבאיטליה.

יש שבלבלו בינו לבין הרב המקובל רבי יצחק די ליאון, שחי כמאתיים שנה לפניו.

בהקדמתו לספר "מגילת אסתר" כתב שקרא כך לספר מפני שהוא מגלה את נסתרות השורשים שכתב הרמב"ם, וכן הסברים על אופן מניית והגדרת המצוות. הספר נקרא כך גם על שם אמו שנקראה אסתר.

לא היה מספיק - אילו כוונת הרמב"ן היתה שיש מצווה לאכול פירות שביעית, אז הראיה שהוא מביא לדבריו - מכך שאסור לסחור בפירות - לא היתה מספיקה להוכחת טענתו.

להדליק הנר - המשנה בשביעית (ח, ב) מתירה להדליק נר מפירות שביעית. ובירושלמי (ז, א) מתיר לצבוע מפירות שביעית. וכן פסק הרמב"ם (שמיטה ה, ח-ט), שלצורך הדלקת הנר וצביעה אפשר להשתמש גם בפירות הראויים למאכל אדם.

6. ****הרב אשר וויס - מנחת אשר שביעית - עמוד לג****
 ובכוונת הרמב"ן דנחלקו בו האחרונים כמבואר, באמת נראה מלשון הרמב"ן כהבנת החזון איש. דבכל השבעה עשר מצוות עשה שמנה הרמב"ן כנגד שיטת הרמב"ם, פתח הרמב"ן בלשון: "שנצטוינו", מלבד במצוה ג', ובה בלבד פתח בלשון: "שאמרה תורה והיתה שבת הארץ לכם לאכלה, ודרשו ולא לסחורה" וברור לענ"ד דלא כתב שנצטוינו, דאין כאן ציווי חיובי אלא איסור. ועוד, דאין הציווי מפורש בפסוק אלא מדרשה ולכן שינה לשונו.

❖ **עיון נוסף: עיינו במאמרו של הרב חיים בלוח בתחומין כח עמוד 334 (אות ו), איך הוא מיישב לשון זו של הרמב"ן?**

7. ****הרב שמואל וואזנר - שו"ת שבט הלוי חלק ד סימן רלב****
 ונראה לענ"ד להוסיף ביאור: דודאי לא מסתבר דרך הסוברים בשיטת הרמב"ן כפשטות בעל מגלת אסתר שם, דסבירא ליה להרמב"ן דאיכא מצות עשה דאכילה ממש בקום ועשה כשאר מצות אכילה שבתורה, וכלשון מרן החזון איש שביעית (יד, י): 'שאינן כשלמים שיהא מצוה באכילתן'. אמנם לאידך גיסא, אין לבטל הבנה זו בדעת הרמב"ן, כאשר רצה לומר בחזון איש שם, דאין כאן מצוה חיובית כלל. והרמב"ן חשבה רק בתור מצוה שלילית של: 'ולא לסחורה'... אבל הסבה שהגאון מגלת אסתר לא הבין כן, יראה שהוא ממה שכתב הרמב"ן... "אבל לשון אכילה מזכיר בהם הכתוב בכל מקום, והנה העושה סחורה בהם עובר בעשה" עד כאן. הדגשתו של הרמב"ן שהכתוב מזכיר בהם בכל מקום לשון אכילה, מורה דיש ענין אכילה בחיוב, לא רק השלילי של 'ולא לסחורה'... ונעשה הביעור ואכילה בשביעית עצמה כגדר השני של אכילת קדשים... לאכול כל הקדשים אפילו פחות מכשיעור כל אחד עד סוף זמן אכילתן שלא יבואו לידי נותר, והנה מי שלא אכלן כולן אפילו כבר אכל כזית, לא על נותר בלבד עבר, אלא בטל מצות עשה דאכילה דתאכל, שיהיו נאכלים וכמו כן הכא בשביעית אף שאין חיוב אכילה דקום ועשה בכזית, אבל יש חיוב לאכל ולבער בזמנו, והעושה סחורה מבטל ממילא מצוות עשה הזאת.

❖ **מהו אופי החיוב של מצוות אכילת פירות שביעית לדעת השבט הלוי? הסבירו את השוואה לדין נותר.**

הרב שמואל בורנשטיין - שם משמואל ויקרא פרשת בהר

כתב האור החיים שהבריאה היא רק לשבעה ימים ובכל שבת מתחדשת הבריאה עוד לשבעה ימים וכן לעולם, וזהו שבת לה' אלקיך שחוזרת כל הבריאה לממציאה, וחוזר השם יתברך, ובורא אותה כבראשונה.

ויש לומר, שכמו שהבריאה היא בכלל, כן היא נחלת ארץ ישראל לישראל נמי. היינו שניתנה להם רק לשבע שנים לעבוד את האדמה וחוזר ונותן להם עוד לשבע שנים לעבדה ולשמרה, ועל כן בשנת השביעית שבה הארץ להנותן, וכל האוכלין מפירותיה משלחן גבוה קזכי, ועל כן יש קדושה בפירות שביעית ותופסת דמיה כהקדש.

וזה נתינת הארץ לישראל, ובאשר שבת הוא בכלל הבריאה על כן נאסר כלל מלאכות. ושביעית היא בענין נחלת ישראל על כן נאסרה רק עבודת קרקע.

יחידה ב: גדרי מצוות האכילה

שיעור האכילה ואיסור הפסד

8. מהרי"ט אלגאזי - חלה אות ב ס"ק יד

לפי האמור, דברירא ליה לרבינו הרמב"ן ז"ל דהא ד'לאכלה ולא לסחורה' או 'ולא לשריפה' הוא מצות עשה, שחייב הכתוב לאכול פירות שביעית ולא לעשות סחורה בהם או להפסידם.

אם כן, יוצא לנו דמאחר **דקיימא לן בעלמא דסתם אכילה בכזית**, ובין לענין איסור לאו ובין לענין מצות עשה אינו עובר על הלאו ואינו מקיים המצוה כי אם בכזית. הוא הדין הכא דלאכלה אמר רחמנא דדוקא בכזית או טפי מכזית הזהיר רחמנא לאכלה ולא להפסד וסחורה, אבל פחות מכזית אינו בכלל מצוות עשה, כמו שהוא בשאר מצוות עשה. דלאכילה כעשה דאכילת מצה וכיוצא...

הן אמת כי ראיתי להרב המופלא מופת הדור... ברכי יוסף {חיד"א} (אורח חיים תפב, ד)... דהעיקר, **דבמצוות עשה חצי שיעור איכא קצת מצוה מהתורה.**

❖ **לדעת המהרי"ט אלגאזי, מהי כמות פירות השביעית שאסור לגרום לה הפסד?**

דקיימא לן בעלמא... -
בכל מקום שהתורה מצווה לאכול, שיעור החיוב הוא בכזית. **במצוות עשה חצי שיעור... -** גם באכילת פחות מכזית שלם מקיימים קצת מצווה, כגון: אדם שאכל חצי כזית מצה, קיים קצת מצווה.

9. הרב יחיאל יעקב וינברג - שו"ת שרידי אש - חלק ב סימן צ

הרמב"ן שמנה אכילת פירות שביעית במנין המצוות, כוונתו מטעם לאו הבא מכלל עשה 'לאכלה - ולא להפסד', אבל לא שיש כאן מצות אכילה כמו קדשים ותרומה, ואם כן לא שייך בזה שיעורים שיש במצוה או איסור, והאיסור להפסיד אינו כמו איסור אכילה שיש בו שיעורים, ושפיר חל האיסור אף על פחות מכזית.

❖ **האם הרב וינברג והמהרי"ט אלגאזי חולקים?**

10. הרב אשר וויס - מנחת אשר שביעית - עמוד מ

נסתפקו האחרונים אם יש איסור הפסד פירות שביעית פחות מכזית... ולכאורה זה תלוי אם יש בהם מצות אכילה: דאם מה דכתיב 'לאכלה' מצוה היא, הרי שיעורה בכזית, ומסתבר איפוא דגם הדרשה ד'ולא להפסד' שיעורה בכזית. אבל אם 'לאכלה' אכילת רשות היא, כבר כתב הפרי מגדים בפתיחתו להלכות שחיטה דבאכילת רשות גם כלשהו בכלל.

❖ **האם הרב וויס והרב וינברג חולקים?**

❖ **עיון נוסף: עיינו במנחת חינוך מצווה שכח, מדוע לדעתו המצווה היא דווקא בכזית.**

האם יש קדושה ואיסור בזיון בפירות?

11. הרב דוד רפפורט - מקדש דוד שביעית סימן מב

כתב המהרי"ט בתשובה (א, מג) דפירות שביעית יש בהם משום קדושה עיין שם.

וכן אמרינן בירושלמי (שביעית ח, ב) **דאין סכין שמן של שביעית במרחץ**, אבל סך הוא בחוץ ונכנס, משום בזיון קדשים, עיין שם.

ועל ההיא דאין מוכרין פירות שביעית לא במדה ולא במשקל כו' (שביעית ח, ג) כתב הישנות אליהו שהוא משום בזיון עיין שם, ועל כרחך משום בזיון קדשים.

ונראה דזהו נמי הטעם דאמרינן בתוספתא (שביעית ו, ו) והביאה הרמב"ם (שמיטה ה, ז) דאין סכין שמן של שביעית בידים טמאות, ואף דאינו נאסר משום טומאה וליכא הפסד, ונראה הטעם משום דאסור לטמא קדשים.

❖ **באילו דינים באה לידי ביטוי המשמעות של קדושת פירות השביעית?**

אין... במרחץ - מרחץ
הוא מקום שאינו מכובד, כיון שאנשים עומדים שם כשאינם לבושים, לכן אין לסוך שם שמן שביעית.

12. הרב אברהם יצחק הכהן קוק - שבת הארץ קונטרס אחרון סעיף כה

יש לומר, שאף על פי שאין לנו טהרות בזמן הזה, מכל מקום מפני כבוד קדושת שביעית אין לסוך גם עכשיו את השמן של שביעית כי אם בידים טהורות על ידי נטילת ידים, כשם שתקנו נטילת ידים לסעודה וסמכו גם כן על המקרא של: 'והתקדשתם - אלו מים ראשונים', וכל שכן שכשר הדבר לדון כן בשמן של שביעית שנקרא קודש, והמקדש עצמו בזה לקיים הלכה זו גם בזמן הזה תבא עליו ברכה.

ונראה לעני"ד, שהנוטל ידיו לפירות שביעית כולם, מפני כבוד קדושת שביעית, משום שם קודש שנקרא עליהם, אין זה בכלל 'הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח'.

13. **הרב שמואל הלוי ואזנר - שו"ת שבט הלוי חלק ה סימן קנב**
 לא ברור אם שביעית קדושה או איסור. ואפילו אם יש גם כן קדושה מכל מקום הקדושה מחמת האיסור...
 על כל פנים רבי אלעזר סובר שבביעית האיסור עיקר, ומוכח גם כן זה לדידה מדאמרינן קידושין (נח, א):
 דשביעית ועבודה זרה הווי להו ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים, פירוש והיינו יכולים ללמוד זה מזה...
 ורבי יוחנן סבירא ליה: דיש עצם קדושה בשביעית, והא דנתפס השני היינו מדין העברת קדושה ממקום
 למקום כמו הקדש, לא מה שמתהווה דרך מכירה דוקא... ורבי אלעזר סבירא ליה: דלשון קדש אינו מורה
 דהפירות הם קדש ממש, אלא דהשנה בכללה נקרא שנת קדש, אבל הדינים שעל הפירות הם דינים
 ואיסורים.

רבי אלעזר ורבי יוחנן -
 (מחלוקתם הובאה בשיעור 9) נחלקו לגבי העברת הקדושה מחילופי פירות שביעית שנתפסים בקדושה: לפי רבי אלעזר הפירות השניים יוצאים מקדושתם רק בדרך של מקח, ותמורתם נתפסת בקדושה; לפי רבי יוחנן אפשר להעביר את הקדושה גם בדרך של חילול, כמו בחילול מעשרות או הקדש.

מצוות אכילה ואיסור הפסד בפירות נפסדים

14. **משנה מסכת שביעית פרק ח משנה ב**
 שביעית ניתנה לאכילה... לאכול דבר שדרכו לאכול.

15. **תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שביעית פרק ח הלכה ב**
 כיצד לוכל {=לאכול} דבר שדרכו לוכל? אין מחייבין אותו לוכל: לא פת שעיפשה, ולא קנבת ירק, ולא תבשיל שנתקלקל צורתו.
 וכן הוא שביקש לוכל תרדין חיין, או לכוס חיטין חיות, אין שומעין לו.

קנבת ירק - חלקי הירק שאין אוכלים אותם בדרך כלל.

16. **רבי יצחק ליאון אבן צור - מגילת אסתר שכחת העשין - עשה ג**
 ואל תשתבש במה שאמר בגמרא ירושלמי בזה הפירוש על זאת המשנה בהלכה ב' 'כיצד לאכול דבר שדרכו לאכול? אין מחייבים אותו לאכול לא פת שעפשה ולא קניבת ירק ולא תבשיל שנתקלקל צורתו', כי נראה מכאן שדוקא אלו הדברים שנתקלקלו אין מחייבין אותו לאכלם אבל מה שהוא מתוקן וטוב חייב לאכול - זה אינו. כי מה שאמרו באלו שאין מחייבין אותו לאכול הוא משום דסלקא דעתך אמינא דחייב לאכלם למען לא יפסדו, שהתורה אמרה לאכלה ולא להפסד, קמשמע לן שאינו חייב לאכלם, מאחר שאינם ראויים לאכילה, ובהיותם ראויים פשיטא כי אינו חייב גם כן לאכלם, שהרי אין כאן חשש שמא יפסדו מאחר שהם טובים.

הרב משה קליערוס (תרל"ו - תרצ"ד) נולד בצפת, למשפחה שעלתה מאוקראינה בעליית החסידים. לאחר נישואיו עבר לטבריה, שם גם כיהן בסופו של דבר כרב העיר. מתוקף תפקידו פנו אליו רבים מבני המושבות שמסביב לטבריה בשאלות חקלאיות - הלכתיות. היתה בעיניו חשיבות גדולה לנושא מצוות התלויות בארץ, והוא תכנן להוציא ספר בן עשרה כרכים בעניין זה, אך בסופו של דבר הצליח להוציא רק שני כרכים מספרו 'תורת הארץ', וספר נוסף על טבריה 'טבור הארץ'. בשנת תרע"ד פנה אליו הרב קוק בעניין מסע המושבות, והוא סמך את ידו על המסע, ואף הצטרף אליו.

❖ **מדוע לדעת 'מגילת אסתר' אין מצווה לאכול פירות שביעית טובים או מקולקלים?**

❖ **האם יש מקרה שבו תהיה מצווה לאכול את פירות השביעית גם לפי דעתו?**

17. **הרב יחיאל מיכל אפשטיין - ערוך השולחן העתיד שמיטה סימן כד אות ו**
 הכוונה שלא נאמר דהא דאמרה תורה לאכלה זהו מצות עשה של חיוב שאתה מחוייב לאכלם ואף על פי שאינו ערב לחיכך, קמשמע לן דאינה מצוה, אלא היתר לאכלם, ולכן אם לא ינעם לחיכך לא תאכלם.

❖ **האם הרב אפשטיין חולק על דברי 'מגילת אסתר' שבמקור הקודם?**

18. **הרב משה קליערוס - תורת הארץ פרק ח סעיף קטן כז - דף קעה עמוד ב**
 הכונה היא שאין אוסרין לו להפסיד זה. שאם נאסר לו להפסידו, יאכל זה מפני שחש על זה שלא ילך לאיבוד ולא יהיה לו שום הנאה. ומיירי בראוי עדיין לאדם על ידי הדחק, דאם אינו ראוי כלל לאדם לא אצטרף להשמיענו זה.

ועל כרחך דמיירי בראוי לאכילת אדם על ידי הדחק, דהא תבשיל שנתקלקל צורתו פירש רבינו שמשון בשביעית שם דהיינו שעבר עליו לילה אחד, וזה בודאי ראוי עדיין לאדם על ידי הדחק. וכן קניבת ירק ופת

שעפשה מיירי שלא נתקלקלו לגמרי, וראויין עדיין לאדם על ידי הדחק ומכל מקום מותר להפסידן, ואין צריך לדחוק עצמו ולאכול זה.

❖ **לדעת הרב קליערס, מהו חידוש הירושלמי? האם הוא חולק על ה'מגילת אסתר'?**

19. **חזון איש שביעית יד אות ד** ונראה דאסור לאכול פת שעופשה, דחשיב הפסד. וכיון שראוי לבהמה אסור בהפסד, והא דלא אמר שאם בא לאכול אין שומעין לוי כדאמר בתרדן חיינ מפני שדברו חכמים בהוה.

❖ **מתי אסור, לדעת החזון איש, לאכול פירות שביעית?**

רבי פנחס מפרנקפורט - ברית שלום פרשת בראשית

לפי סדר זמנים שאנו מונין עכשיו, באחד בתשרי הנ"ל {של בריאת האדם} התחילה שנת השמינית, דהיינו אותה שנה היה שנה ראשונה לשמיטה, נמצא בכ"ה באלול בתחילת בריאת העולם היה שנת השביעית, וקיימא לן (ראש השנה ב, א) בחמשה עשר בשבט ראש השנה לאילנות, הרי מאחד בתשרי שבו נברא אדם הראשון עד חמש עשר בשבט עדיין היה שנת השביעית לאילנות, לכך אמר הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון מכל עץ הגן אכל תאכל, כדין פירות שביעית שנוהגין בהן מנהג הפקר, היתר אכילה לכל אדם.

הרב יוסף צבי רימון - שמיטה - עמוד 28

מתוך הקבלה זו {שבין אכילת פירות שביעית, לאכילת פירות גן עדן} אפשר ללמוד שהשביטה שבשנת השמיטה מחזירה את המציאות כולה למציאות המתוקנת שהיתה בגן עדן טרם החטא... מציאות שבה הקב"ה הוא שמספק את המזון לאדם ("וציויתי את ברכתי"), כמו בגן עדן ("ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם"). ... מציאות שבה מאכלו של האדם הוא מאכל קדוש, שאין בו נגיעה של "זוהמת הנחש". וכך כותב מרן הרב קוק (אורות הקודש ב, עמוד תקסג): "העולם עומד לעלות ממעל למצב עבודת האדמה, בצורתה האומללה, שתאר קללה יש לה. הזריעה וכל עמלה, הזרייה, והניכוש שקדם לקצירה, כל אלה תוצאות של נפילה הן, מעקבות החטא, בזעת אפך תאכל לחם. יעלה רוח האדם למעלה, ותענה הארץ לעומתו ברכה עליונה, ירעש כלבנון פרו, וגלוסקאות וכלי מילת מארץ יצמחו".

יחידה ג: מי רשאי לאכול פירות שביעית?

להאכיל לגוי

20. תוספתא מסכת שביעית פרק ה

מאכילין את אכסניא פירות שביעית.

ואין מאכילין לא את הגוי ולא את השכיר פירות שביעית.

ואם היה שכיר שבת, שכיר חודש, שכיר שנה, שכיר שבוע או שקצו מזונותיו עליו - מאכילין אותו פירות שביעית.

אכסניא - חיילים שהמלך מטיל על היהודים לפרנסם (לפי חלק מהפירושים, מדובר בחיילים גויים).

❖ האם לפי התוספתא יש מקרים שבהם מותר לתת לגוי מפירות השביעית?

21. תורת כהנים (ספרא) בהר פרשה א אות ז

ואכלו אביוני עמך... ולשכירך - מן הגוי, ולתושבך - מן הגוי, הגרים עמך - לרבות את האכסניא.

❖ האם יש סתירה בין הספרא לתוספתא?

22. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכה יג

פירות שביעית... אין מאכילין אותן לא לעכו"ם ולא לשכיר, ואם היה שכיר שבת או שכיר שנה או שכיר חדש או שקצו מזונותיו עליו הרי הוא כאנשי ביתו ומאכילין אותו, ומאכילין את האכסניא פירות שביעית.

❖ הרמב"ם פסק את התוספתא כמעט כלשונה. מה הוא הוסיף עליה?

23. ר"י קורקוס הלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכה יג

נראה לי ד {תוספתא} בשכיר גוי מיירי, והכי קאמר: אין מאכילים אותם לגוי דעלמא, וגם לא לגוי שהוא שכיר. דסלקא דעתך אמינא כיון שהוא שכיר הרי הוא כעבדו וכאנשי ביתו, קמשמע לן דאפילו הכי 'להפסד' קרינן ביה, והכתוב אמר: 'לאכלה - ולא להפסד'. אלא אם כן הוא שכיר שבת או שכיר שנה או שקצב עליו מזונותיו, כי אז נקרא מאנשי ביתו. וזהו שדרשו בספרא: 'ולשכירך מן הגוי, ולתושבך מן הגוי... ומיירי בשכיר שנה, או בקצב עליו מזונות, ולא פליגא אתוספתא. ואם היינו מפרשים דשכיר האמור כאן {בתוספתא} בשכיר ישראל מיירי, וגוי בכל גונא אסור, אם כן ההיא דספרא פליגא אתוספתא.

❖ לפי ר"י קורקוס, מדוע אסור להאכיל גוי בפירות שביעית?

❖ לפי כל אחד משני הפירושים, האם יש מקרה שבו מותר לגוי לאכול פירות שביעית?

24. הרב יחיאל מיכל אפשטיין - ערוך השולחן העתיד שמיטה - סימן כד סעיף ד

בתוספתא תניא... 'אין מאכילין את הגוי ולא את השכיר פירות שביעית'... ולכאורה הא זהו נגד הפסוק 'לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך'?

ונראה לעני"ד דלאו משום שיש איסור להאכיל לגוי פירות שביעית, אלא דהכי פירושו: דהנה לפרוע חוב מדמי שביעית אסור דזהו כמו לסחורה... וזהו ביאור התוספתא: 'מאכילין את האכסניא - שהרי אין נוטלין שום דבר בעד זה, ואין מאכילין את הגוי' - כשאתה חייב להאכילו, שזהו כפורע חוב, ואפילו 'לא שכיר' ישראל - כשאתה מאכילו בעד שכירותו שזהו כפורע חוב...

❖ מה המחלוקת הפרשנית בין הרב אפשטיין לר"י קורקוס? מהי המחלוקת ביניהם להלכה?

❖ עיון נוסף: עיינו בהמשך ערוך השולחן, כיצד הוא מבאר לפי דבריו את הספרא.

25. חזון איש שביעית - סימן יג אות כו

ומאכילין את האכסניא פירות שביעית, רצונו לומר: נכרים... ורצונו לומר, אף על גב שאין מאכילים אותם לעכו"ם - אכסניא מותר. ונראה דאין איסור להאכיל לנכרי אלא מדרבנן, והתירו אכסניא, וקרא אסמכתא, ואין סברא לחלק בדאורייתא, וצ"ע.

❖ לפי החזון איש, מהי רמת האיסור להאכיל לגוי פירות שביעית?

וקרא אסמכתא - הפסוק 'הגרים עמך' שהוא בספרא (מקור 21) להתיר אכילת האכסניא, הוא רק אסמכתא, כי מדאורייתא מותר לתת לכל גוי לאכול מפירות השביעית.

26. הרב אברהם יצחק הכהן קוק - שבת הארץ קונטרס אחרון - סימן כ
 נראה, שעיקר הכונה, במה שהוצרכנו לרבות תושב ושכיר ואכסניא, הוא שלא נאמר שיהיה כפורע חוב מפירות שביעית. לפי זה, שאר נכרים שאין בהם משום חוב הלא ודאי מותר להאכילם מהתורה. אלא שיש על זה איסור דרבנן משום מעלת קדושת שביעית, ולא גזרו בתושב ושכיר ואכסניא. **ולא צריך ריבויא כלל לזה.**

ולא צריך ריבויא... -
 הדרשה בתוספתא שמתירה להאכיל לאכסניא ולשכיר שבת, באה ללמד שאין בהאכלתם איסור סחורה. לא היה צריך פסוק להתיר איסור האכלה לגוי, כיון שאיסור זה הוא מדרבנן ולא מדאורייתא.

❖ **האם ערוך השולחן מסכים עם הרב קוק שיש איסור דרבנן להאכיל לגויים פירות שביעית?**

נתינת פירות שביעית לקטן

27. בית רידב"ז פרק ה סימן א - עמוד ס
 ומותר ליתן פירות שביעית לתינוק אף על פי שהתינוק באכילתו יפרר וילכלך הנשאר, כדרך התינוקות ויפסיד אוכל הנשאר, **והפסד כלשהו גם כן אסור** כמו שהוכחנו. מכל מקום מותר ליתן לתינוק, משום דלא הוא אלא גרם הפסד, וגרם הפסד מותר בשביעית ולא שייך גם כן **דקטן אוכל נבילות**, **דאסור לספות לו בידים**. דהא בשעה שנותן לו הרי הוא היתר, ואך התינוק מפסיד אחר כך.

והפסד כלשהו... - לעיל עסקנו בשאלה מהו השיעור המינימלי שאסור לגרום לו הפסד. לדעת הרידב"ז אסור לגרום הפסד אפילו לשיעור כלשהו.

28. דרך אמונה הלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכה ג סקי"ג
 צריך למנוע את הילדים שלא יבזבוזו את האוכל, ושמעתי בשם רבי שלמה זלמן שפירא שזה משום חינוך, אבל מדינא גרמא מותר.

קטן אוכל נבילות -
 מעיקר הדין, קטן אינו מחוייב לקיים את המצוות, ולכן אם הוא אוכל נבילות, אין חובה להפרישו מהם. אבל **אסור לספות לו בידים**, כלומר, אסור לתת לו נבלות בכוונה על מנת שיאכל.

ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק ויקרא פרשת בהר
 כי פירות שביעית יש בהם קדושה, כמו שאמרו: (סוכה לט, ב) 'אוכלו בקדושת שביעית', ולמדו מלשון הכתוב: 'כי קודש הוא' שאין מועיל בהם פדיון, ותופסת דמיהם (שם מ, ב). והפירות יכניסו קדושה בלב האוכל גם כן.

יחידה ד: דרך האכילה המותרת

מקור הדין והגדרת שינוי

29. מסכת שביעית פרק ח משנה ב

שביעית ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה: לאכול דבר שדרכו לאכול, ולסוך דבר שדרכו לסוך. לא יסוך יין וחומץ, אבל סך הוא את השמן. וכן בתרומה ובמעשר שני קל מהם שביעית שנתנה להדלקת הנר.

30. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכה ג

ולא ישנה פירות מברייתן כדרך שאינו משנה בתרומה ומעשר שני: דבר שדרכו ליאכל חי לא יאכלנו מבושל, ודבר שדרכו להאכל מבושל אין אוכלין אותו חי. לפיכך אין שולקין אוכלי בהמה, ואינו מטפל לאכול תבשיל שנפסד והפת שעפשה, כדרך שאינו אוכל בתרומה ומעשר.

❖ מהו מקורו של הרמב"ם שאסור לשנות מדרך האכילה הרגיל?

31. הרב אברהם יצחק הכהן קוק - שו"ת משפט כהן - סימן פה

ביסוד הענין של שינוי דבר מברייתו: לגבי דיני תורה יש לנו ארבעה דברים שהם מגלים אחד על חברו, והם: תרומה, מעשר שני, שביעית, וברכות, שתמיד נוכל להקיש מאחד על חברו, בלתי במקומות שנמצא הוכחה ברורה לדברינו לנטות מן ההיקש.

על כן נאמן הוא כללו של הרמב"ם (שמיטה ה, ג), שדבר שדרכו ליאכל חי לא יאכלנו מבושל ודבר שדרכו להאכל מבושל אין אוכלין אותו חי. והכל הוא בכלל של "אין משנים אותם מברייתם" השנוי ב {מסכת} תרומות (יא, ג), והוקשה {=השוותה} להן שביעית (משנה ח, ב) לכל השינויים חוץ מהדלקת הנר. ושינוי מברייתן אינו דוקא לעשות מהאוכל משקה, כי אם כל שינוי צורה שאינו נהוג על פי רוב, וכן שינוי בתוספתא (תרומות י, ה): קטניות של תרומה אין עושין אותן טחינין... ואמרו את הדין בקטניות שהוא כולל גם כרשינין, שהוא פרט אחד ממיני הקטניות... וכרשינין ודאי מזדמן הדבר שעושין מהן טחינין (כחולין ו, א), אלא שמסתמא אין זה דרך הרוב, וגם משאר קטניות מצינו לפעמים שעושין פת... ומכל מקום אסור לעשות כן בשל תרומה, והוא הדין בשביעית, משום שינוי מברייתן, אף על פי שאינו שינוי שמאוכל למשקה.

הכנת שֶׁכֶר (ליקר) מפירות שביעית - שינוי שיש בו שבח

32. רמב"ם הלכות תרומות פרק יא הלכה ב

תמרים של תרומה מותר לחבצן ולקבצן כעגול הדבילה. ואסור לעשות מהם שכר. וכן אין עושין תמרים דבש, ולא תפוחים יין, ולא פירות הסתיו חומץ. וכן שאר כל הפירות אין משנין אותן מברייתן בתרומה חוץ מזיתים וענבים בלבד...

❖ לאור שני המקורות האחרונים, מה לדעתכם יהיה הדין בעשיית שֶׁכֶר בשמיטה?

33. רבי ישראל משקלוב - פאת השולחן סימן כד סעיף ד

תמרים של שביעית... אסור לעשות מהן שכר.

34. הרב יחיאל מיכל אפשטיין - ערוך השולחן העתיד שביעית - סימן כד אות ט

ויש להסתפק אם מותר לתת שעורים בשֶׁכֶר בשביעית, וכן לעשות מדגן יין שרף וכיוצא בזה משום דאין לך שינוי מברייתן כזה. או דילמא כיון דדרך העולם בכך, הוה כירק שדרכו לאכול מבושל שמותר לבשלו, ואף על גב דשם אין דרכו לאכול חי ואין לאכול חי, ובכאן אדרבה עיקרן לפת, מכל מקום כיון שדרך העולם בכך, ואי אפשר לעשות שכר ויין שרף באופן אחר מותר... ומה שפירות אחרים אסור לסוחטם כדתנן בתרומות (יא, ג) זהו מפני שאין דרך העולם להוציא מהן משקין, אבל שכר ויין שרף הרי כל העולם עושין כן.

❖ מתי, לדעת ערוך השולחן, מותר לשנות פירות שביעית מברייתן? האם תוכלו לנסח כלל לפי דבריו?

❖ לדעת ערוך השולחן, האם יש הבדל בין פירות שביעית לבין פירות תרומה לענין הכנת שֶׁכֶר?

שנתנה להדלקת הנר - מותר להדליק נר בשמן של שביעית בין אם השמן טמא או טהור. לעומת זאת, תרומה מותר להדליק רק אם השמן טמא; במעשר שני יש אופנים שמותר להדליק בשמן טהור, אך לעולם לא בטמא.

להקיש מאחד על חברו - בדיני תרומה, מעשר שני, ברכות ושביעית ניתן ללמוד מהאחד לשני.

דשם אין דרכו... - קשה לדמות בישול שיכר לבישול ירקות, משום שבדרך כלל, ירקות שנאכלים כשהם מבושלים - אינם נאכלים כשהם חיים. לעומת זאת, רוב החיטה והשעורה מיועדת להפקת לחם ולא לשיכר.

35. הרב בנימין זילבר - ברית עולם סימן ה סעיף כה - עמוד מח
 אסור לעשות משעורים שכר, ומדגן יין שרף, דלא כערוד השולחן... ובמחילת כבוד תורתו כפי הנראה
 דאישתמט ממנו התוספתא ערוכה ופסקה הרמב"ם בהלכות תרומות והפאת השולחן מביא אותה גם לעניין
 שביעית, שאין עושין תמרים דבש ושכר, ואין סוחטין תפוחים יין, וכי לעשות שכר משעורים ויין שרף מדגן
 מצוי יותר?...

אלא עיקר הטעם לא לפי שמשנה אותן מברייתן, אלא לפי **שאר המשקין היו זיעה** ואינם כגוף הפרי ואינו
 חל עליו שם תרומה ממש...

❖ **עיון נוסף: עיינו במשנה מסכת תרומות יא, ג ובפירוש ברטנורא שם. האם יש משם ראיה או קושיה לדברי הרב זילבר?**

שאר המשקין היו זיעה
 - המיץ היוצא מכל הפירות (פרט לענבים וזיתים) אינו נחשב כמשקה לעניין דינים רבים, אלא כ'זיעה' שיצאה מהפרי.

36. הרב אברהם יצחק הכהן קוק - שו"ת משפט כהן - סימן פה
 **ויש שינוי במשקה גופא, כפיטום של יין, שמותר במעשר שני בפשיטות (מעשר שני ב, א) ולענין שביעית
 הוינן בה טובא (בירושלמי ח, ב)... ולפי ביאורי בירושלמי תעלה לנו ההלכה, שאם הוא **ממעט, אף על פי שהוא משבית**, אסור אפילו בגוונא דפיטום, והריקוח של תפוחי הזהב דומה לו... אף על פי שאין זה מוכרח,
 שהרי יש לומר שדוקא שינוי שמגרע אסור, כמו לבשל דבר שדרכו להאכל חי, אבל המשבח מותר אף על פי
 שאין דרכו על פי רוב... פשוט, ש:

- א. אם הוא מתמעט או שאין דרך אכילתו בכך הבישול אסור.
 - ב. אלא דמסתבר שאם **אינו מתמעט** והוא משתבח אין כאן איסור, אבל כשמתמעט אסור הוא.
 - ג. וגם אם הוא משתבח, אם **אין השבח מחמת עצמו**, יש לחוש... שאולי עצם הפרי של שביעית נפסד באמת אלא שדבר אחר שאינו של שביעית נכנס בתוכו והוא משובח... ומכל מקום אין זה מוכרע כל כך.
- ואינו נפקא מינא לנידון דידן דדי לנו טעם המעוט {כדי לאסור}.

❖ **האם הרב קוק והרב זילבר אוסרים הכנת ליקר מטעמים זהים?**

סחיטת פירות שביעית

37. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכה ג
 ולא ישנה פירות מברייתן כדרך שאינו משנה בתרומה ומעשר שני, דבר שדרכו ליאכל חי לא יאכלנו מבושל,
 ודבר שדרכו להאכל מבושל אין אוכלין אותו חי.

38. הרב יחיאל מיכל טיקוצ'ינסקי - הלכות שביעית - עמוד ל
 לסחוט תפוז לימון ואשכוליות קשה לעניות דעתי להתיר.

בהשקפה ראשונה אמרתי, אחרי שכיום נוהגים לשתות מיץ תפוז ואשכוליות, הרי זה כזיתים וענבים
 שמותר לסחוט, וסעד לדבר מדין סחיטת לימון בשבת... שבזמן הזה שהלימון עומד לכך כתב החיי אדם
 שאסור לסחוט.

תו נמלכתי שאין זה פשוט כלל, ויש להוכיח לחומרא: א) דהא תמרים עמדו מעולם גם לדבש... ועם כל זה
 אין עושין מתמרים דבש. ב) מפורש שם שאר כל הפירות אין משנין אלא זיתים וענבים בלבד... משום
 שהשמן והיין הוא גוף הפרי, מה שאין כן, במשקין היוצאין מכל שאר פירות. ג) כל משקה היוצא משאר
 פירות איננו נקרא פירא... והוא רק 'זיעה בעלמא'... אולם איני קובע דבר זה במסמרות.

❖ **האם הרב טיקוצ'ינסקי אוסר סחיטת פירות בגלל שינוי מדרך האכילה של הפרי, בגלל שחלק מהפרי נפסד, או בגלל סיבה אחרת?**

39. חזון איש שביעית סימן כה אות לב - עמודים 300 - 301
 משמע בשבת (קמד, ב) דכל פירות זולת זיתים וענבים אינן עומדין לסחיטה, ואפילו תותים ורמונים.
 וכדאמר בהדיא בפסחים (כד, ב)... ויש לעיין **לדעת הרשב"א** אם זהו דין מוכרע שאין כל הפירות עומדין
 לסחיטה ואף אם ישתנה הדבר בדור מן הדורות בטלה דעתם, או דיינין הדבר בכל דור. **ומהא דפריך**

פיטום של יין - תיבול
 היין והשבחתו על ידי הוספת תבלינים.

ממעט... - נחלקו הדעות
 מדוע אסור לבשל יין של תרומה: האם משום שהוא ממעט מהאנשים האוכלים (פחות אנשים יכולים לשתות אותו), או משום שהוא ממעט את כמות התרומה (כי חלקה מתאדה). לדעת הרב קוק, גם אם הפירות משתבחים, אסור למעט בכמותן.

אינו מתמעט - כמות היין
 אינה קטנה בבישול.

אין השבח מחמת עצמו -
 השבח שהשבית הפרי הוא מחמת החומרים שהוסיפו לו, ולא משום שהבישול עצמו משפר את טעם הפרי.

לדעת הרשב"א - לדעת
 הרשב"א (ברכות לח ע"א ד"ה דבש) בין אם יצא המשקה מהפרי על ידי סחיטה, ובין אם יצא על ידי בישול - מברכים על המיץ את ברכת הפרי, ולא 'שהכל', ובלבד שהפרי עומד לסחיטה או בישול.

ומהא דפריך עירובין -
 מהגמרא בעירובין ובשבת משמע שבכל מקום הולכים אחר מנהג אותו מקום, אפילו אם במקומות אחרים המנהג אחר; וכן שהולכים אחר מנהג אותו דור, אפילו אם בדורות אחרים נהגו באופן שונה.

עירובין (כת, א) 'ובבל הוי רובא דעלמא'! וכן שבת (קמד, ב) משמע דאין מתחשבין בדורות עברו. ועל כן אם נשתנה הדבר נשתנה הדין.

ולפי זה יש לומר לדעת הרשב"א דמיץ של תפוזי הוי בכלל עומד לסחיטה בזמננו [אם רוב תשמישו בכך דאם הוא מיעוט לא מצינו חילוק בין מיעוט מועט למיעוט מרובה, ואפשר דמיעוט המצוי סגי... ואפשר דכל **שרוב בני אדם ניחא להו במשקין כמו בפירי**, מקרי עומד לסחיטה, וצ"ע] ואפשר דיש נפקותא בזה לקולא אי מותר לסחטן בשביעית...

רוב בני אדם ניחא... -
אם רוב בני האדם מייחסים לפרי מסויים ולמיץ שלו את אותה רמת חשיבות.
לדעת תוספות והרא"ש -
לדעת תוספות ורא"ש (חולין קיב, ב וברכות לח, א) רק נוזל שיוצא על ידי בישול נחשב כמו הפרי לעניין ברכה ואיסורים, ולא מיץ היוצא בסחיטה.

מיהו **לדעת תוספות והרא"ש** משמע דאף אי רובן סוחטין חשיב זיעה, ואם כן אסור לסחטן אפילו אם תימצא לומר דשביעית לא פקעה מהן... מכל מקום חשיב משנה מברייתו, ואף על גב דאוכלי אדם מותרין בצביעה, התם מבער את הפירי בהנאת צביעה אבל הכא בשעת סחיטה מפסיד הפירי....

אמנם נראה דלא חשיב יוצא מהן אלא בנשמר במלאכתו שלא יכנס כל גוף הפירי בתוך המשקה... אבל אם ממסמס את כל הפירי לתוך הקערה ולא נשארו רק הקרומין היינו ריסוק כל הפירי והיינו טרימא ואף על גב דמעיקרא אוכל והשתא משקה מ"מ לא מקרי הפסד... ובתפוזי לעולם הנאת אכילתו הוא כעין שתייה ולא מקרי משנה מברייתו...

ולמון עדיף טפי שאין דרכו לאכול כולו אלא לעולם המיץ שלו עיקר. ובכל זה נראה דאין צריך רובא דעלמא אלא סגי בזה שנהוג באתרא דיליה.

- ❖ **מהי המחלוקת בין הרשב"א לתוספות והרא"ש? מהי הנפקא מינה לעניין סחיטת פירות?**
- ❖ **לדעת החזון איש, באיזה מקרה גם תוספות והרא"ש יודו שהסחיטה מותרת?**

40. הרב שלמה זלמן אויערבך - שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן מו
שביעית לא קפדינן אלא על הפסד ממש, ולא על הפקעת קדושה. וטעמו של דבר נראה... דעיקר איסור הפסד לא מחמת קדושה הוא, אלא מסתעף רק מן ההפקר דכיון דמהפקירא הוא דקא זכי לכן לא זכתה לו בהן התורה אלא לאכילה ולא להפסד, אבל לא מצינו בשום מקום שחייבתו תורה לאכלן דוקא בקדושה... תפוזי"ם ואשכוליות אף על פי שאין בסחיטתן שום הפסד... כיון שמגרע על כל פנים את קדושתן אסור לסוחטן. ומעתה אם באנו לפרש את דברי הרמב"ם כפשוטן דכל שאין סוחטין בתרומה אין סוחטין גם בשביעית, צריכים לומר דאף דלענין שביעית דרשינן מקרא דלכם לרבות כל צרכיכם וצובעין ומדליקין אפילו מאכלי אדם אם דרכן בכך, מכל מקום סחיטה אסורה, משום דכיון שעל ידי הסחיטה פקע מן המשקין קדושת שביעית...

הפסד ממש... -
בשביעית יש איסור רק לגרום להפסד ממש, אין איסור לגרום שפרי יופקע מקדושתו. בניגוד לתרומה שבה יש גם איסור להפקיעה מקדושתה.

נראה דמכל מקום כמו שמותר לצבוע מדברים שדרכן לצבוע בהן, אף על פי שהן מאכלי אדם... ומעתה הגע עצמך אילו היה אותו משקה היוצא מן התפוזי ראווי לצביעה, היה הדין נותן ודאי שמותר לסוחטו, ואם כן וכי בשביל זה שראוי לשתיה דעדיף טפי מצביעה יהא אסור?... ואם כן הרי קל וחומר הוא: ומה אם צביעה מותר כל שכן סחיטה לשתיה דבודאי שרי.

ולפי זה יש לנו על כרחך לומר דאף שבתרומה איכא תרי טעמי לאיסור הסחיטה חדא מפני שמפסידן, ועוד מפני שמוציאן מקדושתן, ולכן אסור משום כך אף במיני פירות דקיימי נמי לסחיטה, מכל מקום בשביעית לא אסור אלא משום טעם הראשון בלבד, וממילא צריך לומר שהרמב"ם לא לגמרי אשויהו לשביעית ותרומות אהדדי, אלא נתכוין רק לומר שאיסור שניהם שוה בכהאי גוונא דאית ביה משום הפסד.

וממילא מותר שפיר לפי זה לסחוט תפוזי ולימון ואשכוליות של שביעית כדי ליהנות מן המשקין היוצאין מהן, אך צריך להזהר שלא לאבד בידים מה שנשאר עם הפרי. ומיהו איכא לספוקי דאפשר שיהא אסור לסחוט מפני זה שהנשאר עם הפרי נמאס מאכילה לרוב בני אדם.

- ❖ **השוו בין דברי החזון איש לגבי צביעה, לדברי הרב שלמה זלמן אויערבך.**
- ❖ **האם יש מחלוקת בין הרב שלמה זלמן אויערבך לבין ערוך השולחן (מקור 34)?**

האם מותר לגרום שהפירות יאסרו על חלק מהאנשים?

41. משנה מסכת שביעית פרק ח משנה ז
 אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה, שלא יביאנו לידי פסול, רבי שמעון מתיר.

42. פירוש רבי עובדיה מברטנורא - על המשנה במקור הקודם
 שלא יביאנו - שאם נפסל בשביל שמן של תרומה ישרף הכל, ונמצא גורם לפירות שביעית שלא יאכלו.

43. הרב אפרים יצחק דיין - משנה ראשונה - על המשנה הנ"ל
 פירש הרב ברטנורא שאם נפסל בשביל שמן של תרומה ישרף הכל... וקצת קשה דלמה ליה טעם שאם יפסל ותיפוק ליה דאפילו לא נפסל ממעט אכילת שביעית דמותר לזרים, ועכשו אוסרה לזרים, כדקתני האי טעמא לענין מעשר שני בתרומה... אבל בפרק ג דמעשר שני כתבנו דהעיקר {הפירוש הנכון} גם כאן שבשעה שמבשל אוסרין לזרים כי התם.

❖ לדעת ה'משנה ראשונה' אין לגרום שהפירות יאסרו על חלק מהאנשים, האם גם לדעת ברטנורא זהו הדין?

44. רבי יעקב דוד וילובסקי - בית רידב"ז פרק ה סעיף ו - דף סג עמוד א
 והעתיק הפאת השולחן ז"ל גם בהלכות שביעית כמו שכתב המשנה למלך שם בספר תרומות {רמב"ם תרומות יא, ו} דהרבה דינים יש ללמוד דבתרומה דשייך גם כן לשביעית. וכלל הפאת השולחן ז"ל הלכה זו **דאין מבשלין יין של תרומה מפני שממעטו**, דפליגי רבי אלעזר ורבי יוחנן: חד אסר מפני שממעטו משותיו, וחד אסר מפני שממעטו ממידתו.

אין מבשלין יין... -
 בירושלמי תרומות דנו מדוע המשנה (תרומות יא, א) אוסרת לבשל יין של תרומה (הובא גם לעיל במקור 0).

ובאמת הוא שייך דוקא גבי תרומה מה שאין כן בשביעית... משום דלא שייך מיעוט זמן ומיעוט מקום אלא בדבר שיש מצוות עשה באכילתו כמו תרומה ומעשר שני, דאכילת קדשים אסרינן על מיעוט זמן כדגרסינן במס' פסחים (פט, א) משום דקמעט באכילת שלמים דאילו פסח ליום ולילה, ואילו שלמים לשני ימים ולילה אחד, ושייך זה דווקא במקום דהאכילה מצוות עשה, אבל שביעית לא הוי מצוות עשה באכילת שביעית, אלא לאו הבא מכלל עשה כשמפסיד פירות שביעית - לאכלה ולא להפסד. והרמב"ן... סבירא ליה דהוא לאו הבא מכלל עשה עשה, והוי עשה גמורה, והמגילת אסתר ז"ל סבירא ליה דלא הוי עשה גמורה. והעובר על זה ומפסיד פירות שביעית אינו עובר בטהרת מצוות עשה אלא איסורא בעלמא אבל אין מצוות עשה באכילתה לכולי עלמא, אלא באזהרת עשה למפסידו.

❖ עיון נוסף: עיינו ברידב"ז שמביא ראיה מלשון הרמב"ם (מעשר שני ז, יא-יג) להבדיל שבין תרומה לשביעית.

45. הרב אברהם יצחק הכהן קוק - שבת הארץ קונטרס אחרון סימן כב
 ולפי דברי משנה ראשונה (ח, ז) דעיקר טעמא דמעט באכילתן איכא גם בשביעית, יש לומר דלכתחילה אין להבדיל על יין שביעית משום שנוהגין נשים שלא לשתות מכוס ההבדלה, וחשיב ממעט באכילתו אם אין המבדיל שותה כל הכוס.

דבר מועט... -
 בשביעית (ח, ז) תנא קמא אוסר לבשל ירק שביעית בשמן תרומה, כיון שהירק עלול להאסר באכילה אם התבשיל יטמא.

ותלוי בדיוק, אם דבר מועט מותר לכתחילה, דמדברי הרמב"ם (ה, ד) על כרחך דברי ירושלמי סותרין הדיוקים זה את זה.

❖ האם מסקנת הרב קוק היא לאסור להבדיל ביין של שביעית?

46. הרב יוסף ליברמן - שו"ת משנת יוסף חלק ב סימן כב
 יש לומר שמנהג הנשים הוא רק לא לשתות מעצם כוס ההבדלה, אבל אם מחזיר שיור הכוס לצלוחית, ומתערב עם שאר היין, דומני שאין קפידא. ואם כן מה שלא שותות מהכוס עצמו לא הוי ממעט באכילתו, כי את הכוס צריך המבדיל לשתות שהרי בירך עליו, ואם ירצה לשירר יחזירו לצלוחית. ובפרט לפי מה שכתב המגן אברהם (רצו, ד) דכוס של הבדלה רגיל המבדיל לשתות כולו ואין משקה ממנו בני הבית. אם כן לא משכחת לה "ממעט באכילתו" ביין זה... ובעצם עניין "ממעט באכילתו" ראה במשנת יוסף (ח"ג עמוד קנד - קנה) שהעלנו באריכות דבשביעית אין איסור למעט באכילתה, והבאנו כן מבית רידב"ז... היוצא לנו מהאמור שמוותר להבדיל על יין של שביעית.

עם זאת, בירושלמי מובא בשם רבי יוסי שנהגו לבשל כמות מועטת שנאכלת מיד, ולא חששו שבזמן מועט הירקות ייפסלו. וכן פסק הרמב"ם (ה, ד), שמוותר לבשל כמות מועטת בשמן תרומה אפילו לכתחילה (עיינו בכסף משנה שם).

❖ האם מותר לתת לחולה במחלה מדבקת לאכול מפירות שביעית, מחשש שאם החולה ישייר אחרים לא יוכלו לאכול ממה שנשאר?

סיכום:

יחידה א: האם יש מצווה לאכול פירות שביעית

7-1. הרמב"ם לא מנה מצווה לאכול מפירות השביעית, או איסור לסחור בהם. **הרמב"ן** סובר שיש למנות זאת כמצווה, שנלמדת מלשון הפסוק 'לאכלה'. **(ערוך השולחן סובר שהסיבה שהרמב"ם לא מנה את המצווה הזו היא בגלל כללי המצוות, ולא בגלל שאין מצווה כזו).** **מגילת אסתר** כתב שטעמו של הרמב"ם שלא מנה את מצוות האכילה הוא שאין מצווה לאכול, כוונת התורה היא להתיר את האכילה ולאסור את הסחורה. ומביא לכך ראייה מהמשנה בשביעית **(נראה מדבריו שלדעת רמב"ן יש מצווה לאכול)**. **חזון איש** כתב שגם לדעת רמב"ן אין מצווה באכילת פירות שביעית, שלא כהבנת ה'מגילת אסתר'. כוונת רמב"ן רק שאיסור סחורה הוא ממנין העשין, ולא שיש חיוב לאכול. **תורת הארץ** ביאר שאין חיוב לאכול מפירות שביעית, אבל כשאוכלים מקיימים מצווה. מטעם זה מותר להשתמש בפירות שביעית להדלקת נר, ולצביעה וכן לתת לגוי, ואין בכך ביטול ממצוות האכילה. **הרב קוק** כתב שבגלל מצוות האכילה, כשיש לפניו פירות שביעית אין להתענות תענית רשות. **(הרב בלוך הקשה מדוע שיהיה איסור לשבת בתענית, בעוד שפשוט שאין מצווה חיובית לאכול?)**. **הרב אשר וויס** הוכיח כדברי חזון איש שאין מצווה לאכול פירות שביעית, מכך שהרמב"ן שינה את לשונו ולא כתב 'שנצטוינו' בניגוד לשאר המצוות שהוסיף למנין המצוות. **(הרב בלוך ביאר שכיון שהמצווה כוללת גם שימושים השונים מאכילה, אי אפשר היה לכתוב 'שנצטוינו לאכול') שבט הלוי** כתב שאין לומר שלדברי רמב"ן זו מצווה גמורה לאכול מפירות שביעית, וגם אין לומר שאין שום מצווה באכילתם. אלא שכחלק ממצוות ביעור שביעית יש מצווה לאכול מהפירות (בדומה לדין נותר בקודשים, שמבחינה מעשית משמעותו היא שיש חובה לאכול את כל הקרבן על מנת שלא יותר ממנו).

יחידה ב: גדרי מצוות האכילה

שיעור האכילה ואיסור ההפסד

10-8. מהרי"ט אלגאזי ביאר שלפי רמב"ן יש מצוות עשה לאכול מהפירות, וגדר המצווה הוא בכזית, כמו בשאר מצוות אכילה. לכן גם האיסור לסחור ולגרום הפסד לפירות הוא בכזית ולא בפחות מכך. אלא שלפי 'ברכי יוסף' יש קצת מצווה גם באכילת פחות מכזית, ולכן יש גם איסור בסחורה או הפסד בפחות מכזית. **שרידי אש** חולק על המהרי"ט אלגאזי: לדעתו, כיון שאין מצווה חיובית לאכול מהפירות, לא שייך בזה שיעורים, ויש איסור זהה גם להפסיד פחות מכזית. **הרב וויס** כותב שאם יש מצוות אכילה שיעורה בכזית וגם ההפסד יהיה אסור בכזית **(ולא כשרידי אש)**, ואם הפסוק 'לאכלה' רק מתיר את האכילה אין שיעור מינימלי להפסד **(מנחת חינוך כתב שמעצם הלשון 'לאכלה' נלמד שהמצווה וההפסד הוא בכזית)**.

האם יש קדושה ואיסור בזיון בפירות?

13-11. מקדש דוד ציין כמה דינים בהם באה קדושת שביעית לידי ביטוי: א. אסור לסוך שמן שביעית במרחץ (ירושלמי). ב. לא שוקלים פירות שביעית משום בזיון (ישנות אליהו). ג. אין לסוך שמן שביעית בידיים טמאות (תוספתא). **הרב קוק** כתב שמחמת קדושת הפירות, אדם הנוטל ידיו לאכול פירות שביעית, אינו נחשב מ'גסי הרוח'. **שבט הלוי** תלה את שאלת הקדושה במחלוקת רבי אלעזר ורבי יוחנן על אופן אפשרות העברת הקדושה מהפרי השני, אם רק בדרך מכירה, או גם בדרך חילול.

מצוות אכילה ואיסור הפסד בפירות נפסדים

15-14. במשנה נכתב שפירות שביעית ניתנו 'לאכילה... דבר שדרכו לאכול'. **הירושלמי** ביאר שכוונת המשנה היא, שאין מחייבים אדם לאכול פת מעופשת וחלקי ירק שאינם נאכלים, וכן שאסור לאכול חי דבר שדרכו להאכל מבושל.

18-16. מגילת אסתר כתב שמהלשון 'אין מחייבים אותו לאכול לא פת שעפשה...', אין ללמוד שיש פירות שביעית שחייבים לאכול. אלא כוונת הירושלמי היא שאין חובה לאוכלם כדי שלא יפסדו **(עולה מדבריו שצריך לאכול פירות טובים שעשויים להתקלקל)**. **ערוך השולחן** ביאר כוונת הירושלמי, שאין מצווה חיובית לאכול מפירות שביעית, ולכן אין סיבה לאכול כשהפירות אינם טעמים. **תורת הארץ** ביאר שלמרות שהפירות

עדיין ראויים לאכילה קצת, אינו חייב לאוכלם, ומותר לו לגרום הפסד לפירות כיון שאין דרך לאוכלם כד
(לא כ'מגילת אסתר' שצריך למנוע מהפירות להתקלקל).
19. חזון איש כתב שאסור לאכול פת שעטיפשה אם היא ראויה למאכל בהמה, כיון שאכילת פת מעופשת על ידי
אדם נחשבת כהפסד, ואסור להפסיד מאכלי בהמה.

יחידה ג: מי רשאי לאכול פירות שביעית?

להאכיל לגוי

24-20. נכתב בתוספתא שמאכילים אכסניא פירות שביעית, ולא גוי ושכיר. אבל שכיר קבוע או שקצצו איתו
מזונות מאכילים אותו פירות שביעית. לעומת זאת, לפי הדרשה בספרא מותר להאכיל גוי מפירות
השביעית. רמב"ם פסק כדעת התוספתא, והוסיף שהסיבה ששכיר קבוע מותר להאכיל היא שהשכיר נחשב
מאנשי ביתו. ר"י קורקוס ביאר את התוספתא בשני אופנים: א. התוספתא עסקה בשכיר גוי, והחידוש הוא
ששכיר גוי אינו שונה מגויים אחרים שאסור להאכילם מפירות שביעית (מדין הפסד פירות שביעית). אך
אם הגוי שכיר לזמן קבוע, אז נחשב כאנשי ביתו ומותר להאכילו. כך גם דעת הספרא, שהתיר להאכיל גוי
שכיר שבת. ב. התוספתא אסרה להאכיל כל גוי, ודנה בהאכלת פירות שביעית לשכיר ישראל. ישנה מחלוקת
בין התוספתא לספרא, כי הספרא התיר להאכיל לגוי. (לפירוש ראשון מותר לגוי שהוא שכיר קבוע לאכול
מפירות שביעית אפילו לפי התוספתא, לפירוש שני אין היתר לפי התוספתא, רק לפי הספרא). ערוך
השולחן ביאר שהתוספתא אוסרת רק להאכיל פירות שביעית לגוי כפרעון חוב, אבל אין איסור להאכיל את
הגוי פירות שביעית אם אינו כפרעון חוב (לדעת ערוך השולחן מותר להאכיל פירות שביעית לגוי והתוספתא
האוסרת עסקה רק בפריעת חוב לגוי. לדעת ר"י קורקוס אסור להאכיל לגוי והתוספתא האוסרת חידשה
שאינו יוצאים מהכלל לעניין זה, מלבד גוי שכיר שבת לפי הפירוש הראשון. ערוך השולחן מבאר שהדרשה
בספרא שאוסרת להאכיל גוי מפירות שביעית מדברת על מקרה שפורע את חובו לגוי, והאיסור מצד
סחורה בפירות שביעית. וחייבים להעמיד שמדובר במקרה של פירעון חוב, אחרת אסור היה לתת לגוי את
הפירות, כי אין לתת לגויים מתנת חנם).

26-25. חזון איש כתב שגם לדעת התוספתא האוסרת להאכיל גוי בפירות שביעית (כשיטת ר"י קורקוס) האיסור
רק מדרבנן. גם הרב קוק כתב כחזון איש, שיש איסור מדרבנן להאכיל גוי מפירות שביעית, משום קדושת
הפירות (ערוך השולחן כתב במפורש שאין איסור להאכיל לגויים פירות שביעית).

נתינת פירות שביעית לקטן

28-27. רידב"ז כתב שמותר לתת פירות שביעית לתינוק, למרות שהתינוק מפורר את מה שנשאר, כיון שזה רק
גרם הפסד. וגם אינו נחשב שמאכיל את התינוק באיסור, כיון שבשעה שנותן לו הכל מותר. הרב חיים
קנייבסקי כתב שמדין חינוך יש למנוע ילדים מלהפסיד פירות שביעית (יתכן שמדובר מדין חינוך של 'בל
תשחית', ולא דוקא בחינוך לקדושת שביעית).

יחידה ד: דרך האכילה המותרת

מקור הדין והגדרת שינוי

31-29. המשנה כתבה שפירות שביעית ניתנו לאכילה שתיה וסיכה. רמב"ם פסק שאסור לשנות פירות מברייתם,
לכן אסור לבשל דבר שאוכלים אותו חי, ולהיפך. וכן אינו חייב לאכול תבשיל מופסד. הרב קוק כתב
שלומדים דיני שינוי פירות שביעית מתרומה, מעשר שני וברכות, כשאינו הוכחה אחרת. המקור לאיסור
השינוי הוא מתרומה. לכן אסור לשנות מדרך ההכנה הרגילה והמקובלת, כמו לטחון דברים שבאופן רגיל
לא טוחנים אותם.

הכנת שֶׁכָּר (ליקר) מפירות שביעית - שינוי שיש בו שבת

35-32. רמב"ם כתב שאסור להכין שיכר מתמרים של תרומה. פאת השולחן הסיק מזה שגם מתמרים של שביעית
אסור להפיק שיכר. ערוך השולחן, לעומתו, כתב שלמרות שבדרך כלל משתמשים בשעורים ללחם, מותר

לעשות מהם שכר, כי דרך העולם גם בשימוש זה (הדין בתרומה ובשביעית זהה, שאם דרכם של אנשים להשתמש בדרך זו הדבר מותר) הרב זילבר כתב שערוך השולחן טועה, וכמו שמפורש לגבי תרומה, שאסור להכין שכר מתמרים אף שהיה זה אחד השימושים המקובלים לתמרים, כך אסור להכין שיכר מדגן. הטעם לכך הוא, שהנוזלים היוצאים מהפירות אינם נחשבים כפרי (חוץ מבענבים ובזיתים), ולכן הפיכת הפרי למיץ נחשבת כירידה באיכותו (אמנם בברטנורא שביעית, נראה שהאיסור להפוך תמרים לשכר, בתרומה ומעשר הוא מכח פסוק ייחודי).

36. הרב קוק כתב ככלל א. אם מתמעטת הכמות - הבישול אסור. ב. אם לא מתמעטת הכמות, והפרי משתבח בבישול - מותר. ג. אם השבח הוא בגלל תבלינים שהוסיפו בבישול - יש להסתפק (לדעת הרב זילבר האיסור להכין שכר הוא בגלל שהפיכת פרי לנוזל נחשבת ירידה במדרגתו, לדעת הרב קוק בגלל מיעוט כמות הפרי).

סחיטת פירות שביעית

40-37. רמב"ם כתב שאסור לשנות את פירות השביעית מדרך השימוש הרגיל בהם. הרב טיקוצ'ינסקי אסר לסחוט פירות הדר, למרות שהרבה אנשים סוחטים בשאר השנים. כיון שמותר לסחוט רק זיתים וענבים, ובכל שאר הפירות המשקה שיוצא מהם אינו נחשב כפרי. חזון איש כתב שלדעת רשב"א שמיץ היוצא מפירות העומדים לסחיטה נחשב כפרי, יהיה מותר לסחוט מיץ תפוזים (אם רוב התפוזים עומדים לסחיטה או שמיץ תפוזים חשוב בעיני רוב האנשים כמו הפרי). ואילו לדעת תוספות ורא"ש מיצי פירות אינם חשובים, ולכן אסור לסחוט פירות שביעית, כיון שהוא משנה מברייתם ונחשב הפסד. בכל אופן, אם יכניס את כל הפרי למשקה, זה נחשב כפרי מרוסק, ומותר לעשות כן ואינו נחשב כהפסד. ומכל מקום לימון עדיף מתפוז, כיון שלא אוכלים אותו, אלא שותים את המיץ. מנחת שלמה כתב שמכך שמותר לצבוע בפירות שביעית אפשר ללמוד שאין הקפדה אם מפקיע את הקדושה שבפירות השביעית, וטעם האיסור להפסיד את הפירות הוא משום שהתורה לא זיכתה לאדם לצורך כך, בניגוד לתרומה שבה יש איסור גם מצד הפקעת הקדושה. היות שבשביעית אין איסור להוציא מקדושה אלא רק להפסיד, מותר לסחוט פירות שביעית כגון תפוזים ואשכוליות, וצריך להזהר שלא לאבד בידים מה שנשאר מהפרי. (לדעת ערוך השולחן נראה שיהיה מותר לסחוט את כל הפירות שמקובל שאנשים סוחטים אותם, כמו שמותר לעשות מהם שכר, כך היא גם דעת המנחת שלמה).

האם מותר לגרום שהפירות יאסרו על חלק מהאנשים?

44-41. במשנה נכתב שאסור לבשל ירק שביעית בשמן תרומה, כיון שעלול להביאו לידי פסול. ברטנורא ביאר שחוששים שאם התבשיל יטמא יצטרכו לשרוף את הירק בגלל התרומה, ויהיה הפסד פירות שביעית. משנה ראשונה הקשה שהיה לברטנורא לפרש שהאיסור מטעם שהשביעית נאסרה לזרים. גם פאת השולחן סובר כמשנה ראשונה, שיש איסור למעט מאוכלי השביעית. בית רידב"ז השיג על פאת השולחן, ולדעתו האיסור נכון רק לגבי מאכלים שיש מצווה באכילתם, כמו תרומה. אבל אין איסור למעט מאוכלי השביעית, כיון שאין מצווה חיובית לאכול פירות שביעית.

46-45. הרב קוק כתב שלטעם ה'משנה ראשונה' שהובא לעיל, אין להבדיל לכתחילה על יין שביעית, כיון שנשים נהגו שלא לשתות מיין הבדלה. ויש להקל רק מטעם שאולי זה 'דבר מועט' כלומר, זמן קצר עובר מאז שהאדם ממעט מכמות האנשים שישתו את היין, ועד שהוא שותה את היין. ה'משנת יוסף' חלק וסבר שכיון שאת היין שהמבדיל לא שותה ניתן להחזיר לבקבוק, וכך יהיה מותר גם לנשים לשתות ממנו, אין איסור להבדיל על יין שביעית. (לפי זה יתכן שלחולה יהיה אסור לשתות מיין שביעית, אלא אם נאמר כסוף דברי הרב קוק שזה 'דבר מועט').

בחנו את עצמכם :

- 6. פיליפנית המטפלת בקשיש, ושכורה למשך שנה שלימה, האם מותר לתת לה לאכול מפירות שביעית?**
- לפי כל הדעות, אין להאכיל גויים בשום פנים ואופן מפירות שביעית.
 - זה תלוי אם יש קדושה בפירות שביעית או לא, לסוברים שיש קדושה אסור להאכיל לגויים, ולסוברים שאין קדושה - מותר.
 - לרוב הדעות, מותר לתת לה, כיון שהיא שכורה לשנה היא כבני הבית, וכן המאכיל אינו פורע חוב.
 - אם הגויה קיבלה עליה שבע מצוות היא יכולה לאכול, אבל אם לא קיבלה שבע מצוות בני נח אסור להאכילה, כי אינה יכולה להחשב כגור תושב.
- 7. האם מותר להאכיל לסתם גוי מזדמן מפירות השביעית?**
- מותר לתת לו רק באופן שהוא מסיים לאכול לפני זמן הביעור.
 - לדעת הרב קוק - אם הגוי מבקש נותנים לו, אם לא - אסור לתת לו. לדעת ערוך השולחן - רק אם הגוי הוא מחסידי אומות העולם יכול לקבל.
 - לדעת ערוך השולחן - מותר, לדעת הרב קוק והחזון איש - אסור מדרבנן.
 - לדעת ערוך השולחן - מותר להאכיל רק אם הוציאו את הפירות מהארץ. לדעת הרב קוק והחזון איש - מותר להאכיל תמיד, ובלבד שהשאריות ישמרו בקדושת שביעית.
- 8. האם אסור לתת לילד קטן פירות שביעית, ומדוע?**
- אסור, כי הקטן לא יודע להזהר ולשמור על קדושת שביעית (מפורר, וזורק אוכל הראוי לאכילה לפח).
 - מותר, כיון שאינו פחות חשוב מחיה ובהמה.
 - אסור, כיון שאינו בר מצווה לא יקיים מצווה באכילתן.
 - מותר, כיון שהנותן נתן לו דבר מותר, וגם לא הפסיד בידיים.
- 9. מהיכן לומדים את פרטי דיני השימוש בפירות השביעית (רמב"ם)?**
- מתרומה ומעשר שני.
 - מיובל וביכורים.
 - מחלה ומעשר עני.
 - משלמים (קדשים קלים) ובכור בעל מום.

- 1. האם לדעת הרמב"ן ישנה מצווה לאכול פירות שביעית?**
- יש מצווה, והוא כותב שהרמב"ם השמיט אותה.
 - רמב"ן מסתפק אם יש רק איסור הפסד, או גם מצווה לאכול.
 - חזון איש - יש מצווה לאכול ואיסור בהפסד. מגילת אסתר - אין מצווה בכלל בפירות שביעית.
 - חזון איש - אין מצווה לאכול, יש איסור לסחור. מגילת אסתר - יש גם מצווה לאכול.
- 2. לדעת הרב קוק, מהי ההשלכה המעשית ממצוות אכילת פירות שביעית?**
- שאסור לפורר את פירות השביעית לחתיכות קטנות, ולשנות אותם.
 - שלא מונחים פירות שביעית מולו, אסור לו להתענות בתענית רשות.
 - שאסור לאכול פירות משנה שישית כשיש לו פירות שביעית.
 - שאסור לתת מהפירות לחרש שוטה וקטן שאינם מקיימים מצווה באכילה.
- 3. מהו השיעור שבו יש מצווה באכילת פירות השביעית ואיסור הפסד?**
- מהרי"ט אלגאזי - כזית, כי יש מצווה לאכול שרידי אש - בכלשהו, כי אין מצווה לאכול כביצה.
 - איסור ההפסד - כותבת, מצוות האכילה - כזית.
 - למהרי"ט אלגאזי - במשקה - רביעית, באוכל - כותבת. לשרידי אש - זה תלוי בהגדרת המצווה.
- 4. לדעת ה'מקדש דוד' והרב קוק, מדוע לא סכים שמן של שביעית במרחץ?**
- כיון שהמים ישטפו את שמן השביעית ויפסידוהו.
 - כי יש לנהוג בשמן בקדושה, ולא להכניסו לבית המרחץ.
 - כי להלכה אין אומרים 'סיכה כשתייה'.
 - כיון שיש לחשוש שאולי עבר זמן הביעור של השמן והוא אסור.
- 5. האם אדם מצווה לאכול פירות שביעית שאינם טובים כל כך למאכל?**
- בתלמוד ירושלמי נאמר שאינו חייב לאוכלם.
 - יש מצווה לאכול את הפירות, ולהציל אותם מהפסד.
 - אם הם ממש לא ראויים למאכל, אין מצווה, אבל יש להתאמץ לאכול במצב אחר, אם אין חשש לחולי.
 - אם פירות השביעית אינם טעימים אז לפי כל הדעות אין מצווה.

10. האם מותר לעשות ליקר מפירות שביעית?

- א. אין כל איסור לעשות ליקר, כמו שמותר להכין שכר מתרומה.
- ב. פאת השולחן - אסור (ולומדים מתרומה), ערוך השולחן - מותר כי הרבה אנשים משתמשים כך.
- ג. בתרומה - אסור לעשות ליקר, בפירות שביעית - כמו שמותר לסחטם מותר לעשות מהם ליקר.
- ד. הרב קוק - אם הליקר הוא עם אלכוהול גבוה אסור, כי פחות אנשים ישתו. ערוך השולחן - מותר בתנאי שהוא יתן לכל אדם לשתות מהליקר.

11.

האם יתכן שמותר לצבוע מפרי הקדוש בקדושת שביעית, אך יהיה אסור לסחוט אותו?

- א. אסור לצבוע מפירות שביעית, ואין שאלה.
- ב. אם הפרי מיועד לבהמה מותר לצבוע, אך אסור לסחוט כי זה הפסד.
- ג. אם הפרי מיועד לצביעה מותר לצבוע ואסור לסחוט, בגלל שמפסידו.
- ד. לדעת הרב אויערבך - זו אכן ראייה שניתן לסחוט. לדעת החזו"ן איש - צביעה עדיפה כיון שההנאה נוצרת בזמן הכילוי.

12.

האם מותר להשתמש ביין שביעית לצורך הבדלה?

- א. אסור, בגלל שיאין עושים מצוות חבילות חבילות.
- ב. מצווה, כיון ש'הואיל ונעשתה מצווה אחת, נעשה בו מצווה נוספת'.
- ג. הרב קוק - מותר כי אחרת ישתו פחות יין שביעית. משנת יוסף - אסור כיון שזה נקרא שינוי מדרך השימוש הרגילה.
- ד. הרב קוק - אסור כי נשים לא ישתו. משנת יוסף - מותר כי ניתן להחזיר את היין לבקבוק ונשים ישתו.

תשובות:

- 1. ד
- 2. ב
- 3. א
- 4. ב
- 5. א
- 6. ג
- 7. ג
- 8. ד
- 9. א
- 10. ב
- 11. ד
- 12. ד

שנת השבע

זה הזמן שלך

מה הן מטרות השמיטה?
האם עלי לוותר על ההובות שהייבים לי?
האם יש צורך להפריש תרומות ומעשרות בשנה זו?
מה זה "ספידחין"?

972-2-5371485 | shmita@eretzhemdah.org